

Asia: VN/22967/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta (HYY) vastustaa korkeakouluopiskelijoiden siirtoa takaisin opintotuen asumislisän piiriin. Hallituksen esitys heikentää opiskelijoiden toimeentuloa, asumisen edellytyksiä, vaikeuttaa opintojen suorittamista sekä monimutkaistaa sosiaaliturvaa.

Hallituksen esitys ei huomioi tarpeeksi muutoksen taloudellisia vaikutuksia. Vaikka HYY kannattaa asumislisän sitomista kansaneläkeindeksiin, tämä ei tule vaikuttamaan asumislisän tasoon ennen vuotta 2028. Ensi vuonna asumislisälle palautuminen leikkaa korkeakouluopiskelijoilta jopa 98 euroa kuussa. Tämä johtaa yhä useamman opiskelijan toimeentulovaikeuksiin, ja yhä useampi opiskelija joutuu tukeutumaan perustoimeentulotukeen. Opiskelijan kaupunki -tutkimuksen (2023) mukaan 69 % pääkaupunkiseudun opiskelijoista on huolissaan toimeentulostaan elinkustannusten nousun vuoksi, ja 37 % on jättänyt ruokaa ja/tai lääkkeitä ostamatta heikon toimeentulon vuoksi. Tutkimus toteutettiin ennen jo tehtyjä leikkauksia opiskelijoiden sosiaaliturvaan.

Lisäksi esitys poistaa asumisen tuet kokonaan korkeakouluopiskelijoilta kesäkuukausiksi, joka niin ikään tulee lisäämään perustoimeentulotuen käyttöä opiskelijoiden parissa. Kaikilla opintoaloilla ei ole mahdollista suorittaa opintoja kesäkuukausina, jolloin opintotukea ja opintotuen asumislisää ei ole mahdollista nostaa. Kesätyöpaikkoja voi myös olla vähäisesti tarjolla suhdannevaihteluiden vuoksi. Opiskelijat tarvitsevat asumisen tukea myös kesäkuukausille.

Korkeakouluopiskelijoiden velkaantuminen tulee kasvamaan entisestään leikkausten vuoksi. Opintolainakanta on jo yli 6 miljardia euroa, ja lainamäärät tulevat kohoamaan opintolainan valtiontakauksen noston vuoksi yhä korkeammiksi. Esityksessä ei huomioida velkaantumisen vaikutuksia lainkaan. Pakotettu velkaantuminen perustoimeentulon turvaamiseksi on stressaavaa, ja

valmistumisen jälkeen suuri velkataakka voi hidastaa muita elämänvaiheita, kuten perheen perustamista.

Esityksessä ei tarpeeksi huomioida korkeakouluopiskelijoiden moninaisuutta. Vaikkakin alueelliset erot asumiskustannuksissa on huomioitu luomalla kuntaluokat myös asumislisään, niiden taso on aivan liian matala pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudulla esimerkiksi Helsingin opiskelija-asuntosäätiön (Hoas) vuokrat alkavat soluissa 270 eurosta, yksiöiden ollessa poikkeuksetta vähintään 500 euroa kuussa. Pääkaupunkiseudulla on pula kohtuuhintaisista asunnoista, joten opiskelijoilla on rajallisemmat mahdollisuudet pienentää menojaan muuttamalla halvempaan asuntoon. Kohtuuhintaisia opiskelija-asuntoja on pääkaupunkiseudulla alle 20 000 opiskelijalle, korkeakouluopiskelijoiden määrän ollessa yli 100 000. Merkittävät leikkaukset investointiavustuksiin tekevät opiskelija-asuntorakentamisesta tulevana vuosina liki mahdotonta. Näin ollen leikkaukset opiskelijoiden asumiseen tulevat kahdelta suunnalta. Negatiivisia vaikutuksia voidaan vaimentaa korottamalla ehdotuksessa olevia asumislisän tasoja.

Kaikilla korkeakouluopiskelijoilla ei ole mahdollisuutta parantaa tulotasoaan leikkauksen jälkeen lisäämällä työntekoa. Osa tekee jo nyt töitä selviytyäkseen pakollisista kuluistaan, eikä heillä ole mahdollisuuksia lisätä työntekoa. Lisäksi työpaikkoja ei välttämättä ole tarpeeksi tarjolla suhdannevaihteluiden vuoksi. Osalla opiskelijoista on terveysongelmia, joiden vuoksi täysipäiväinen opiskelu ja työnteko eivät ole samaan aikaan mahdollista.

Toimeentuloaasteet vaikuttavat opiskelijoiden hyvinvoinnin lisäksi mahdollisuuteen suorittaa opintojaan. Orpon hallitusohjelmassa linjataan, että opintotuen tarkoitus on tukea täysipäivästä opiskelua. Hallituksen esitys ohjaa kuitenkin opiskelijoita tekemään töitä turvatakseen toimeentulonsa. Tämä vähentää aikaa keskittyä opintoihin ja hidastaa valmistumista. Asumislisään takaisin siirtyminen ei nosta Suomen osaamistasoa ja estää hallitusta saavuttamasta hallitusohjelmansa tavoitteita.

Hallituksen esitys monimutkaistaa sosiaaliturvaa, joka on käynnissä olevan sosiaaliturvauudistuksen tavoitteiden vastaista. Jatkossa korkeakouluopiskelija siirtyy yleiselle asumistuella esimerkiksi opintotukikauden loppuessa tai sairauspäivärahalle siirryttäessä. Jos oikeus opintotuella palautuu, siirtyy opiskelija takaisin asumislisälle. Asumisen tuista tulee osalle opiskelijoista entistä vaikeakäyttöisempiä.

Opiskelijoiden sosiaaliturvan kehittäminen on ollut poukkoilevaa useamman vuosikymmenen. Tämä on huomioitu myös opintotuen tuloksellisuutta 2010-luvulla tarkastellut Valtiontalouden tarkastusviraston raportissa. Opiskelijoiden palauttamisessa opintotuen asumislisälle on nähtävissä suunnitelmallisuuden puutetta. Opiskelijoiden etuuksia tulisi kehittää kestävästi ja pitkäaikaiset vaikutusarviot huolellisesti huomioiden.

HYY haluaa myös huomauttaa, että esityksen lausuntoaika on lyhyempi kuin suositeltu kuuden viikon lausuntoaika. Lisäksi esityksestä puuttui julkaisuaikaan kokonaan kohta 4.2.4 Vaikutukset asumistukisiirtoa koskevan tutkimuksen pohjalta. Lyhyt lausuntoaika ja puuttuvat vaikutusarviointit vaikeuttavat laadukkaan lausunnon antamista. Lausuntoa pyydetessä tulisi varmistaa, että lausuntoajat ovat riittäviä ja hyvän hallintotavan mukaisia.

Kymäläinen Mikko
Helsingin yliopiston ylioppilaskunta - Tiia Niemi